Citarea ca tehnică persuasivă în predica părintelui Cleopa

Andreea RĂŞCANU

Dans ce texte il s'agit de la citation comme technique de la persuation. J'ai traité la citation dans les interview du moine Cleopa. J'ai lu beaucoup d'interview mais j'ai cité seulement le volume 9, dans la série «Ne vorbeşte Părintele Ceopa».

1. Citatarea ca element de intertextualitate

Am pornit de la a considera *citarea* drept un element de *intertextualitate*, drept pentru care am început prin definirea acestui termen în concepția lui Michael Riffaterre şi a lui Gerard Genette.

Michael Riffaterre denumeşte *intertextualitatea*[1] drept "*modalitatea prin care textul intră în relație cu toate celelalte texte ce-i pot fi asociate"*.

Gerard Genette[2] consideră că *intertextualitatea* desemnează "*relațiile de coprezență pe care un text le poate stabili cu texte anterioare (intertextualitatea "către înapoi"), pe calea citatului, plagiatului sau aluziei*".

Orice formă de imitație, reluare, transformare literară este *eo ipso intertextualitate*[3].

În *Discursul repetat, cod intertextual al literaturii postmoderne,* Ileana Alexandrescu[4] vorbeşte despre *intertextualitate implicită* şi *interxtualitate explicită*.

Intertextualitatea implicită presupune: aspectul general al unei opere, teme culturale (eventuale dictoane, proverbe sau discursuri politice) subiecte la modă reperabile la nivelul aluziei în memoria cititorului prin grefarea lor pe noul text.

Intertextualitatea explicită, manifestată ca act de rescriere a unor texte, de numire a unor surse sau referințe sau de imitare, se obține prin: *citare, reluare, ajustare de fragmente, teme, scene, personaje,* folosirea *notelor marginale, intrapaginale* şi *infrapaginale, citarea* surselor de inspirație, folosirea ghilimelelor ca semne grafice cu intenție ilocuționară din partea autorului, apelul la termeni tehnici, metafore, cu intenții evaluative sau ironice.

2. Citarea ca element de discurs repetat

Conceptul de «discurs repetat» este teoretizat de Coşeriu şi dezvoltatat de Stelian Dumistrăcel. Identificat de Coşeriu, cu prilejul descrierii limbii funcționale, în cadrul limbii

---

[1] Valeriu Stancu, *Paratextul. Poetica discursului laminar în comunicarea artistică*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2006, p. 28 [=Stancu, *Paratextul*].

[2] Stancu, *Paratextul*, p. 28.

[3] Stancu, *Paratextul*, p. 29.

[4] Ileana Alexandrescu, *Discursul repetat, cod intertextual al literaturii postmoderne. Aplicație pe Levantul*, Editura ALFA, Iaşi, 2007, p. 171.

BDD-A129 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

sincronice şi discutat în opoziţie cu tehnica liberă a vorbirii (care cuprinde elementele constitutive ale limbii şi regulile «actuale» cu privire la modificarea şi combinarea lor), discursul repetat reprezintă «*tot ceea ce în vorbirea unei comunităţi se repetă într-o formă mai mult sau mai puţin identică sub formă de discurs deja făcut sau combinare mai mult sau mai puţin fixă, ca fragment, lung sau scurt a „ceea ce s-a spus deja*"»[5]. *Discursul repetat* poate fi un „*citat*": repetarea unor fragmente de texte – literare sau altele – cunoscute ca atare. Predica ca formă de discurs religios cuprinde numeroase *citate* din Sfînta Scriptură sau din Filocalie.

În vorbire, tehnica liberă se împleteşte cu discursul repetat, ceea ce rezultă putând fi comparat cu «un fel de pictură simultan». În viziunea lui Coşeriu, «un discurs concret poate fi analog adeseori unui tablou realizat, în parte ca [un] colaj[6]; în tablou, pe lângă porţiuni executate cu tehnica pictorului care pictează, pot exista deopotrivă fragmente luate din alte tablouri, pictate de către alţi pictori»[7], observaţii sintetizate ulterior astfel: «vorbirea este ca un fel de pictură cu colaj simultan, adică, în parte, este tehnică actuală şi în parte sunt bucaţi de vorbire deja existente şi duse, ca să zicem aşa, de tradiţie, în toate aceste *expresii, locuţiuni fixe*, în *proverbe, citate* s.a.m.d.»[8].

E. Coşeriu oferă apoi exemple de fapte de limbă aparţinand discursului repetat : *citate* – «repetarea unor fragmente de texte literare sau altele – cunoscute ca atare», *proverbe, locuţiuni fixe, wellerisme*, adică expresii introduse de (sau însoţite de) unele formule» şi care «au pretenţia că se referă la o reacţie verbală a cuiva într-o anumită situaţie», anumite *sintagme, perifraze lexicale*, formule tradiţionale de comparaţie, cu precizarea că ultimele trei ar putea constitui « un compartiment autonom al competenţei idiomatice»[9].

Ca procedeu, acesta se opune tehnicii libere a discursului, pentru că elementele acestora nu sunt structurabile, comutabile în domeniul lor specific şi nu pot realiza «opoziţii funcţionale în interiorul tehnicii idiomatice», ci doar la nivelul aşa ziselor forme ale «literaturii», ale jocurilor de limbaj. În schimb, combinaţiile lor, adică unităţile discursului repetat, adesea «corespund funcţional unor unităţi de diferite niveluri ale tehnicii libere şi sînt comutabile, drept pentru care pot fi considerate ca unităţi «neanalizabile» ale aceleiaşi tehnici.[10] Totuşi anumite forme ale discursului repetat (citatele celebre şi proverbele, wellerismele) nu aparţin tehnicii idiomatice.

În articolul *Preliminarii la o tipologie a textemelor româneşti. Abordare dintr-o perspectivă integralistă,* Simina-Maria Dan[11], în discutarea problematicii situării textemelor

---

[5] Eugeniu Eugeniu Coşeriu, *Lecţii de lingvistică generală*, Traducere din spaniolă de *Eugenia Bojoga*, Cuvînt înainte de *Mircea Borcilă*, Editura Arc, 2000, p.106-108 [Coşeriu, *Lecţii*].

[6] Pentru o aplicatie a conceptului de *colaj*, vezi Cristinel Munteanu, *Un vechi precursor al lui Eugen Coşeriu în privinţa tehnicii colajului: (Pseudo) Hermogenes din Tarsus*, în Cristinel Munteanu (editor), *Discursul repetat*, Institutul European, p. 175.

[7] Coşeriu, *Lecţii*, p. 259.

[8] Eugen Coşeriu, *Prelegeri şi conferinţe*, Editura, p. 55.

[9] Coşeriu, *Lecţii*, p. 259-262.

[10] *Ibidem*, p.261.

[11] Simina-Maria Dan, *Prelimnarii la o tipologie a textemelor româneşti. Abordare dintr-o perspectivă integralistă*, http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_eurpeana/Lucrari3/

BDD-A129 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

în ierarhia nivelurilor limbii şi raportul dintre libertate şi « fixare » idiomatică, discută problematica la nivel de «semantică structurală» a lui Eugeniu Coşeriu. Savantul român distinge între «**la téchnique du discours**» care ar cuprinde «*les unités lexicales et grammaticales (lexèmes, catégorèmes, morphèmes) et les règles pour leur modification et combinaison dans la phrase, c'est-à-dire, les «mots» et les instruments et procedés lexicaux et grammaticaux», pe de o parte*, şi «**le discours répété**», care ar include «*tout ce qui est traditionnelement figé «expression», «phrase» ou «locution» et dont les éléments constitutifs ne sont pas remplaçables ou re-combinables selon les règles actuelles de la langue»*, pe de altă parte. Coşeriu împarte unităţile «discursului repetat» în trei categorii, în funcţie de «gradul combinabilităţii lor» şi de «nivelurile la care acestea sunt comutabile»:

Perifrazele lexicale (echivalente ale cuvintelor), adică unităţile comutabile în cadrul frazei, substituibile prin cuvinte «simple», care se situează la nivelul lexical propriu-zis: *pe de rost, nul şi neavenit, a-şi aduce aminte* etc. Ele corespund astfel cunoscutelor «locuţiuni» din gramatica tradiţională românească.

Sintagmele stereotipe (echivalente ale sintagmelor), comutabile şi ele în cadrul frazei, însă substituibile doar cu alte sintagme din cadrul «tehnicii (libere a) discursului» şi situabile, din acest motiv, la nivel sintagmatic» *a tăia frunze la cîini, a face cu ou şi cu oţet, a da cu oiştea-n gard* ş.a.m.d. În frazeologia internaţională, aceste construcţii sunt denumite «unităţi frazeologice», iar, atunci cînd sunt caracteristice doar unei anumite limbi, poartă numele de «*expresii idiomatice*».

Locuţiunile (adică frazele sau textemele, ca substitute ale frazelor/textelor), comutabile doar în plan transfrastic şi doar cu elemente ale discursului echivalente cu o frază sau cu un text: *«Ces unités* – afirma Coşeriu – *ne sont […] interpretées qu'au niveau des phrases et des textes, independamment de la «transparence» de leurs éléments constitutifs. Ce sont, en réalité, des «textes» et des fragments de textes, qui, au fond, constituent des documents littéraires: une forme de la littérature (au sens large, comprenait aussi ideologie, morale etc.) englebée et transmise par la tradition linguistique*». Potrivit fondatorului integralismului, din această categorie fac parte *enunţurile metaforice, proverbele, dictoanele, maximele* «*wellerismele*» (construcţiile de tipul *cum spunea cel care*…), aşa-zisele *refranes* din tradiţia populară spaniolă, *citatele* din autori cunoscuţi etc.

Prin lucrarea de faţă, ne propunem să prezentăm rezultatele unei analize privind prezenţa în discursul religios românesc a enunţurilor aparţinând discursului repetat, observate mai ales prin prisma destructurării şi restructurării acestuia, potrivit celor patru «figuri de construcţie» analizate de Quintilian: *detractio* (=suprimare), *adiectio* (=adăugare), *immutatio* (înlocuire) şi *transmutatio* (permutare de termeni). Pentru această lucrare, ne-am rezumat la observarea citatelor din volumul 9, seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa.* Trebuie precizat faptul că aceste texte au fost înregistrate pe casete, adunate de Arhim. Ioanichie Bălan, texte adunate de la unii credincioşi şi de la ucenicii apropiaţi ai părintelui spre folosul de obşte al tuturor. Iată cîteva dintre capitolele principale cuprinse în acest volum şi analizate în această lucrare: «Cuvînt la Naşterea Domnului», «Cuvînt la

---

romana/Texte_limbrom4/53_simina%20dan_sibiu.pdf, apud, E. Coşeriu, *Structure lexicale et enseignement du vocabulaire*, în *Actes du Premier Colloque International de Linguistique appliquée*, p. 571-572.

BDD-A129 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

Soborul Maicii Domnului», ambele înregistrate în anul 1970, «Despre Anul Nou şi calendar », «Cuvînt despre Rai», «Maria partea cea bună cea buna şi-a ales", Cuvînt la cina cea mare".

3. **Modificarea discursului apartinînd "discursului repetat". Cele patru "figuri de construcţie" din perspectiva relaţiei emiţător – destinatar în discursul religios**

Termenul de *figură* se referă la "o înlănţuire de cuvinte diferită de felul de exprimare obişnuit şi de acela care ne vine primul în minte", respectiv la "o formă reînnoită a vorbirii prin meşteşugul artistic"[12].

Consemnăm faptul că am comparat textul Părintelui şi sursa biblică pentru a scoate în evidenţă particularităţile figurilor prezentate.

Detractio – suprimarea

Suprimarea constituie "o figură de constructie" despre care se poate afirma că, avînd rădăcini în vorbire, duce la rezultate ce au tendinţa să devină ori chiar au devenit, prin elipsă definitivă, formule aparţinînd inventarului limbii"[13]. Suprimarea este figura cea mai des folosită în discursul religios.

Vom oferi cîteva exemple de suprimare din cuvintele de învăţătura ale Părintelui, evidenţierea prin utilizarea caracterelor italice aparţinîndu-ne şi indicînd segmental ce aparţine discursului repetat:

- Aşa s-a întîmplat şi cînd a ajuns la noi plinirea vremii, primăvara cea duhovnicească a naşterii Domnului, Dumnezeului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Ea pe toate le-a bucurat, cum a zis *Arhanghelul Gavriil* către păstori: *Iată, vă binevestesc vouă bucurie mare* (Luca 2, 10). S-au bucurat cerul şi pămîntul de această primavară şi înnoire a neamului omenesc[14], faţă de "Dar îngerul le-a zis: "Nu vă temeţi. Căci, *iată, că binevestesc vouă bucurie mare*, care va fi pentru tot poporul".

Structura fixă oferă siguranţa faptului că ceea ce este transmis nu poate fi contrazis sau încălcat, fapt care motivează frecvenţa cu care vorbitorii apelează la acest tip de comunicare[15].

- Dar oare de cînd a venit la noi această primavară? Încă de cînd *Dumnezeu* a zis către şarpe despre Eva: *Aceasta iţi va zdrobi capul* (Facere 3, 15). Era o proorocie a lui Dumnezeu Tatăl, că prin femeie a căzut neamul omenesc, şi tot prin femeie, la plinirea vremii, se va zdrobi capul şarpelui, adică al satanei [16], faţă de "Duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânţa ta şi între sămânţa ei; *aceasta iţi va zdrobi capul*, iar tu îi vei înţepa călcâiul".

- Că auzi ce-I spune *satana* în muntele Carantaniei, căci nu ştia sigur cine este: *De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini (*Matei, 4, 1). Iar altădată, cînd

---

[12] Quintilian, *Arta oratorică*, apud Stelian Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Universităţii Aexandru. Ioan Cuza, Iaşi, 2006, p. 127-128 [Dumistrăcel, *Discursul repetat*].

[13] Dumistrăcel, *Discursul repetat*, p.167.

[14] Pr. Cleopa, *Cuvînt la Naşterea Domnului*, în vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 7-8.

[15] Gina Necula, *Limba de lemn împotriva imaginarului lingvistic religios în discursul literar. Expresii izgonite*, http://iit.iit.tuaisi.ro/philipide/asociatia/asociatia_admin/upload/IV_2_Necula.pdf, p. 89.

[16] Pr. Cleopa, *Cuvînt la naşterea Domnului*, vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 8.

BDD-A129 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

duhul necurat a strigat din îndrăcitul din ţinutul gherghesenilor: *Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînailt*? (Luca, 8, 28), faţă de: "Atunci Iisus a fost dus de Duhul Sfînt în pustiu, ca să fie ispitit de către diavol", faţă de: "Şi văzând pe Iisus, strigând, a căzut înaintea Lui şi cu un glas mare a zis: Şi văzînd pe Iisus, strigînd, a căzut înaintea Lui şi cu glas mare a zis: *Ce ai cu mine, Iisuse, Fiul lui Dumnezeu Celui Prea Înalt*? Rogu-te, nu mă chinui"[17]

- A spus acestea pentru că diavolul ştia *Scriptura* care zice: Eu am zis: *Dumnezei sînteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt* (Psalm 81, 6). Deci satana îl socotea pe Mîntuitorul ca pe un fiu al lui Dumnezeu după dar, asemeni proorocilor şi drepţilor către care a fost cuvîntul lui Dumnezeu (Ioan 10, 35), neştiind că este Fiul lui Dumnezeu după fiinţă, Cel care va prăda iadul şi va omorî moartea[18], faţă de: „Eu am zis: „*Dumnezei sînteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt*".

- Dar de ce S-a născut Mîntuitorul în Betleem? Era vreo proorocie că Betleemul va fi locul de naştere al lui Iisus Hristos? Era. *Proorocul Miheia* a spus mai înainte cu vreo 4-5000 de ani de venirea lui Hristos în lume: *Şi tu, Betleeme, pămîntul lui Iuda, nicidecum nu eşti mai mic între voievodatele lui Iuda, căci din tine va ieşi Povăţuitorul, Care va paşte pe poporul Meu Izrael* (Miheia 5, 1; Matei 2, 6)[19], faţă de: "*Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda*, nu eşti nicidecum cel mai mic între *căpeteniile* lui Iuda, căci din tine va ieşi *Conducătorul care va paşte peste tot poporul Meu Izrael"*. Forma de *căpetenii* este înlocuită cu forma *voievodate*, iar cea de *conducător* cu cea de *povăţuitor*.

- Şi ducîndu-se în Galileia, s-au aşezat în cetatea Nazaret. Dar de ce au venit tocmai la Nazaret? Ca să împlinească *Scriptura*, care zice: *…Nazarinean se va chema*. Dar de la *Sfinţii Părinţi* aflăm că cuvîntul nazarinean nu există în toată Scriptura. Atunci de ce se zice: *Şi a venit şi a locuit în oraşul Nazaret, ca să împlinească ceea ce s-a spus prin prooroci, că Nazarinean se va chema* (Matei 2, 23), faţă de „*Şi* venind *a locuit în oraşul* numit *Nazaret*, ca să împlinească ceea ce s-a spus prin prooroci, că *Nazarinean Se va chema*".

- Şi acesta, cînd a văzut că poporul lui Israel – căruia îi ajută Dumnezeu în vremea aceea, că era singurul popor ce se închină adevăratului Dumnezeu – ia ţară după ţară şi popor după popor, şi a ajuns lîngă hotarele lui, a fost cuprins de mare spaimă şi grijă. De aceea *împăratul Balac* a strîns boierii curţii sale din Madiam şi a zis: *Poporul acesta mănîncă acum totul împrejurul nostru, cum mănîncă boul iarba cîmpului* (Numerii 22, 4)[20], faţă de „Şi au zis către căpeteniile Medianiţilor: *Poporul acesta mănîncă acum totul împrejurul nostru, cum mănâncă boul iarba cîmpului*".

- Şi a trimis Balac împăratul o delegaţie peste Eufrat în Mesopotamia, cu mari daruri şi cu mare cinste la Valaam din Petor, să vină să-i ajute cu farmecele sale, mai bine zis cu puterea drăcească, să bată pe poporul lui Izrael, că dacă nu, ţara lor va fi pierdută. Şi l-a dus pe vîrful muntelui Petor şi acolo i-a facut jertfelnice. Dar *Valaam*, după ce i-a vorbit Dumnezeu prin gura asinei, în loc să blesteme poporul lui Izrael a început să proorocească cele despre naşterea lui Iisus, zicînd: *Cît sînt de frumoase sălaşurile tale, Iacove, corturile*

[17] *Ibidem*, p.14.
[18] *Ibidem*.
[19] *Ibidem*, p.19.
[20] *Ibidem*, p. 9.

BDD-A129 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

tale, Israele!....o stea răsare din Iacov; un toiag se ridică din Israel şi va lovi pe căpeteniile Moabului şi pe toţi fii lui Set îi va zdrobi. Din Iacov se va scula Cel ce va sfătui cu putere… (Numerii 24, 5, 17-19)[21], faţă de: " *Cît sînt de frumoase sălaşurile tale, Iacove, corturile tale, Izraele*!", faţă de: "Il văd, dar acum încă nu este; îl privesc, dar nu de aproape; *o stea răsare din Iacov un toiag se ridică din Israel şi va lovi pe căpeteniile Moabului şi pe toţi fii lui Set îi va zdrobi*; fata de:"", faţă de: "*Din Iacov se va scula* Cel ce va ***stăpîni*** *cu putere* şi va pierde pe cei ce vor rămîne în cetate". În toate cazurile informaţia este suprimată şi rămîne informaţia comună.

- Dar satana s-a înşelat, că nu poate el niciodata să împiedice lucrarea lui Dumnezeu şi să întîrzie taina mîntuirii. Că zice dreptul *Iov*: *El (Dumnezeu) destramă planurile celor vicleni…el prinde pe înţelepţi în isteţimea lor şi sfatul celor înşelători ies prost* (Iov 5, 12-13)[22], faţă de: „ *El destramă planurile celor vicleni* şi cu mîinile lor nu pot să izbîndească", faţă de: *El prinde pe înţelepţi în isteţimea lor şi sfatul celor înşelători iese prost* ". În primul caz, în textul din Biblie apare mai multă informatie faţă de ceea ce oferă părintele. În cel de-al doilea caz, informaţiile coincid, realizîndu-se substituţia.

- Dar şi prin *Isaia* s-a spus cu 700 de ani mai înainte: *Iată, Fecioara va lua în pîntece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel, adică cu noi este Dumnezeu* (Isaia, 7, 14)[23], faţă de: „Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: *Iată, Fecioara va lua în pîntece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel, adică cu noi este Dumnezeu".*

- La Buna Vestire *Arhanghelul Gavril* I se închină ei de la început: *Bucură-te, ceea ce eşti plină de dar, Marie, Domnul este cu tine* (Luca 1, 28)[24], faţă de: „Şi intrînd îngerul la ea, a zis: *Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine*. Binecuvîntată eşti tu între femei".

- Vom cere să mai trăim un minut şi n-ar să ne mai dea Dumnezeu! Pentru că trecem fără griji viaţa aceasta şi ne încurcăm cu grijile veacului, de parcă am fi nemuritori. Fum sîntem! În toată ziua *Biserica* ne spune: *Omul ca iarba; zilele lui ca floarea cîmpului, aşa va înflori* (Psalm 102, 15). I-a spus Dumnezeu lui Isaia, pentru toţi: *Tot trupul este iarba şi slava omului ca floarea ierbii; uscatu-s-a iarba şi floarea ei a căzut.* Şi iarăşi: *Anii lor ca pînza unui păianjen s-au socotit*; şi iarăşi: *Zilele mele ca umbra s-au aplecat şi eu ca iarba m-am uscat* [25], faţă de: „*Omul ca iarba, zilele lui ca floarea cîmpului, aşa va înflori".* Citatul părintelui coincide cu textul psalmului.

- Dar chiar *Mîntuitorul în Evanghelie* zice: *Luaţi aminte, privegheaţi şi vă rugaţi* (Marcu 13, 33), faţă de: "că nu ştiţi cînd va fi acea vreme". Şi dumnezeiescul *Apostol Petru* spune: *Privegheaţi, că potrivnicul vostru, diavolul, ca un leu umblă, căutînd pe cine să înghită.* (Petru 5, 8) faţă de: „Fiţi treji, *prievegheaţi*. *Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutînd pe cine să înghită*". Şi dumnezeiescul *Prooroc David* de

---

[21] *Ibidem*, p. 10.
[22] *Ibidem*, p. 12-13.
[23] *Ibidem.*
[24] Pr. Cleopa, *Cuvînt la Soborul Maicii Domnului*, în vol. 9. din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 33.
[25] Pr. Cleopa, *Despre Anul Nou şi despre Calendar*, în vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 44.

BDD-A129 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

asemenea ne spune: *Bine voi cuvînta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea* (Psalm 33, 1), față de: „*Bine voi cuvînta pe Domnul în toata vremea, pururea lauda Lui în gura mea'*'[26]. În primul caz este adăugată expresia „fiți treji", ca un sinonim pentru verbul „a priveghea". În celălalt caz, coincid sursele.

- Ai ales pentru ce s-a citit *Evanghelia* aceasta? Ca să ne învețe că Maica Domnului şi-a ales partea cea bună, partea Mariei. Căci Mîntuitorul, cînd Marta alerga să-I facă mîncare şi să-I gătească masa, oarecum a mustrat-o cu pilda Mariei: *Marto, Marto, te grijeşti şi spre multe te sileşti; dar un lucru trebuieşte.* Care? Acela pe care-l avea Maria, că stătea la picioarele Domnului. *Căci Maria* – zice – *partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la dînsa* (Luca 10, 38, 42), față de: „Şi pe cînd mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie, cu numele Marta, L-a primit în casa ei", „Dar un lucru trebuie: *Căci Maria partea cea buna şi-a ales, care nu se va lua de la ea*". Informația coincide în cazul ambelor surse citate.

- La urechile noastre vin asemenea veşti zilnic. Dar de ce nu? Pentru că n-a plecat la lucru cu rugăciunea în minte! Dacă pleca cu rugăciunea în minte, avea pe îngerul care-l păzea. Căci îngerul pururea ne păzeşte. Auzi ce spune *proorocul*: *Străjui-va îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de El, şi-I va izbăvi pe ei* (Psalm 33, 7)[27], față de: „*Străjui-va îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de El, si-l va izbavi pe ei'*'În acest caz are loc o substituție, informația dată de părinte coincide cu cea din Biblie.

Din punct de vedere pragmatic, din perspectiva manipulării, „reducerea unei părti din corpul unității frazeologice (întregul fiind, aşadar, numai evocat) reprezintă o tehnică ce-l solicită pe cititor/ascultător la un oarecare efort de colaborare, lăsîndu-i, totodată posibilitatea unei (eventuale) opțiuni proprii", existînd chiar eventualitatea ca „receptorul să fie, pur şi simplu, scăpat de sub control"[28].

Ca strategii persuasive sunt folosite *empatia, seductia, incitarea*, „păstrarea unui context minim de relevanță" care îi oferă receptorului (eventuala) posibilitate de a reconstitui ansamblul enunțului cu discurs repetat[29].

Adiectio - adăugare

În privința modificării enunțurilor aparținînd discursului repetat în discursul religios, adăugarea "poate viza, de regulă, un cuvînt din cuprinsul arhitextului, situație în care putem vorbi de adăugări propriu-zise, de construcție, ce tind să modifice forma canonică, dar şi de plasarea enunțului originar într-un context de particularizare"[30].

În literatura românească de specialitate[31] se consideră că se pot recunoaşte două tipuri principale de adăugare:

a. completarea de "particularizare" a enunțurilor aparținînd discursului repetat.

---

[26] Pr. Cleopa, *Maria partea cea buna şi-a ales*, în vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa,* p. 58.

[27] Pr. Cleopa, *Maria, partea cea buna,* în vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 61.

[28] S. Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul publicistic*, apud Luminița Hoarță Cărăuşu, *Retorică şi publicistică. "Figurile de construcție" şi strategiile persuasive în titlurile de articole din presa românească actuală*, p. 54.

[29] S. Dumistrăcel, *Discursul repetat,* p. 137.

[30] S. Dumistrăcel, *Discursul repetat,* apud Luminița Hoarță Cărăuşu, *Retorică şi publicistică*, p. 55.

[31] *Ibidem.*

BDD-A129 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

b. intervenția în corpul propriu-zis al acestuia, aşadar, interpunerea prin dislocare.

Vom oferi, în continuare, cîteva exemple de adăugare din cuvintele de învătură ale Părintelui, evidențierea prin utilizarea caracterelor italice aparținîndu-ne şi indicînd segmentul ce aparține discursului repetat:

- Dar cum arată dumnezeieştii Părinți, Maica Domnului a fost logodită pentru două pricini. Prima, pentru că trebuia să fie mințit satana. Cu 700 de ani înainte de venirea Domnului, *Proorocul Isaia*, evanghelistul Vechiului Testament, a spus la capitolul 7, versetul 14: *Iată, fecioara în pîntece va lua şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel, ce se tîlcuieşte, cu noi este Dumnezeu*[32], față de: „Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: *Iată, Fecioara va lua în pîntece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel"*. Informația adusă, în plus, de părinte este că numele Emanuel înseamnă: "cu noi este Dumnezeu".

- El n-a auzit cuvîntul: *Să nu abați inima mea spre cuvinte de vicleşug, **ca să tăgăduiesc răspunsurile*** cele din păcate. Cu oamenii cei ce lucrează fărădelege; şi nu mă voi însoți cu aleşii lor (Psalm 140, 4-5)[33], față de: „*Să nu abați inima mea spre cuvinte de vicleşug*, ca să-mi dezvinovățesc păcatele mele; iar cu oamenii cei care fac fărădelege nu mă voi însoți cu aleşii lor; certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra, iar untdelemnul păcătoşilor să nu ungă capul meu; ca încă şi rugaciunea mea este împotriva vrerii lor". Ceea ce apare în plus este tăgăduirea răspunsurilor cele din păcate.

Immutatio – substituirea

Substituirea este „figura de construcție", dominînd „autoritar, cantitativ şi ca varietate de formule şi implicații". Al. Graur numeşte procedeul substituirii „deraiere lexicală": „Începînd să rostească o frază-clişeu, pe care toată lumea o cunoaşte, al cărei sfîrşit, deci, îl poate ghici oricine, vorbitorul, la un anumit loc, înlocuieşte sfîrşitul unui cuvînt cu sfîrşitul altui cuvînt care are acelaşi început, păcăleşte pe auditor şi produce un efect comic".

Strategii persuasive de tipul *empatiei*, *seducției* şi *incitării* ce funcționează în cadrul substituirii reflectă faptul că „receptarea este dirijată, spre acceptarea punctului de vedere al emițătorului"[34].

Nu au fost găsite exemple de substituire studiate de noi.

Transmutatio – permutarea de termeni

Dintre cele patru „figuri de construcție", permutarea unor termeni si în enunțuri aparținînd discursului repetat este procedeul cel mai puțin întîlnit în încercările de a spori expresivitatea citatelor aparținînd discursului religios[35].

- *Marele Apostol Pavel* spune: *Răscumpărați vremea, că zilele sînt rele* (Efeseni 5, 16)[36], față de: „Răscumpărînd vremea, căci zilele *rele* sunt". Verbul *a răscumpăra* este folosit într-un caz la imperativ, în celălalt caz la gerunziu.

---

[32] Pr. Cleopa, *Cuvînt la naşterea Domnului*, vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 12.
[33] Pr. Cleopa, *Cuvînt la cina cea mare*, vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 79.
[34] S. Dumistrăcel, *Discursul repetat*, apud Luminița Hoarță Carăuşu, *Retorică publicistică*, p. 57.
[35] *Ibidem*, p. 58.

BDD-A129 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

- Dar cum s-a săvîrşit această taină duhovnicească? Nouă ne istoriseşte *Evanghelistul Matei* aşa: *Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost: că logodită fiind Maria, mama Lui, cu Iosif, mai înainte de a fi a ei împreună s-a aflat avînd în pîntece de la Duhul Sfînt* (Matei 1, 18)[37], față de: „*Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost*: Maria, mama Lui, fiind *logodită* cu Iosif, fără să fi fost înainte împreună, s-a aflat în pîntece de la Duhul Sfînt".

Din perspectivă pragmatică, producerea citatelor dupa schema acestei „figuri de construcție" „comportă un efort sporit din partea emițătorului", procedeul fiind, de fapt, unul care „poate să deturneze atenția cititorului „pasiv" de la mesaj, diminuînd influențarea, pe fondul efectelor de fatic şi expresivitate"[38].

Ceea ce este comun tuturor textelor studiate de noi reprezintă faptul că citatele sunt extrase din Biblie (citate biblice) şi cîteva citate din Sfinți Părinți extrase din Filocalie (citate patristice). Argumentul autorității guvernează toate aceste citate, argument cu funcție persuasivă, pertinența fiind un concept pragmatic, studiat de noi în lucrarea de licență: *Strategii argumentative şi persuasive în discursul politic*.

Funcția persuasivă a fost studiată, în parte, pentru fiecare figură extrasă din texte. Să nu uităm faptul că citatul poate fi studiat ca un silogism, în care se pleacă de la o premisă (sau mai multe) şi se ajunge la o concluzie (mai multe concluzii).

Rolurile citatului, care pot fi studiate, sunt numeroase. Părintele, prin aceste citate explicitează, sintetizează cele spune anterior, întăreşte, accentuează, oferă informații, lămureşte (nu trebuie uitată funcția teologică, ideologică).

Prin citat părintele urmăreşte formarea conduitei morale, modelarea comportamentelor educative, componenta didactică). Şi, nu în ultimul rînd, citatul asigură coeziunea textului. Toate aceste roluri pot fi studiate, mult mai în amănunt, într-o altă intervenție. Tehnica citatului a mai fost studiată de noi, de data aceasta în discursul politic. Acolo autoritatea este reprezentată Constituția României.

Diferența între discursul politic şi cel religios este că, în cazul celui religios aderarea se face prin credință, în schimb, în cazul celui politic, lucrurile se complică. Ceea ce este comun celor două tipuri de discurs este faptul că tehnica citării este folosită pentru a persuada auditoriul.

Concluzii

Studiul nostru îşi propune să prezinte rezultatele unei analize privind prezența enunțurilor aparținînd „discursului repetat" în discursul religios, în speță în cuvintele de învățătură ale părintelui Cleopa. Ne-am limitat la observarea, citatelor din cîteva cuvinte de învățătură de-ale părintelui din vol. 9, seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*. Citatele aparținînd „discursului repetat" au fost interpretate mai ales din prisma destructurării şi restructurării acestuia potrivit celor patru „figuri de

---

[36] Pr. Cleopa, *Despre Anul Nou şi Despre Calendar*, în vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 44.

[37] Pr. Cleopa, *Cuvînt la Naşterea Domnului*, în vol. 9, din seria *Ne vorbeşte Părintele Cleopa*, p. 12.

[38] *Ibidem.*

BDD-A129 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)

construcţie" analizate de Quintilian: *detractio* („suprimare"), *adiectio* („adăugare"), *immutatio* („înlocuire") şi *transmutatio* („permutare de termeni").

Bibliografie

Izvoare

Ne vorbeşte Părintele Cleopa, vol. III, cu îngrijirea Arhim. Ioanichie Bălan, Editura Episcopiei Romanului, 1996

Ne vorbeşte Părintele Cleopa, vol. V, cu îngrijirea Arhim. Ioanichie Bălan, Editura Episcopiei Romanului, 1996

Ne vorbeşte Părintele Cleopa, vol. XI, Editura Mănăstirii Sihăstria, 1994

Surse secundare

Alexandrescu, Ileana, *Discursul repetat, cod intertextual al literaturii române postmoderne. Aplicaţie pe Levantul, de Mircea Cărtărescu*, Editura ALFA, Iaşi, 2007

Coşeriu, Eugeniu, *Lecţii de lingvistică generală*, Traducere din spaniolă de *Eugenia Bojoga*, Cuvînt înainte de *Mircea Borcilă,* Editura Arc, 2000 [Coşeriu, *Lecţii*]

Coşeriu, Eugen, *Prelegeri şi Conferinţe*, Institutul de Filologie Română, "A. Philippide", Iaşi, 1992-1993

Dumistrăcel, Stelian, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Universităţii Alexandru Ioan Cuza, Iaşi, 2006 [Dumistrăcel, *Discursul repetat*]

Munteanu, Cristinel (editor), *Discursul repetat între alteritate şi creativitate*, volum omagial Stelian Dumistrăcel, Institutul European, Iaşi, 2007

Stancu, Valeriu, *Paratextul. Poetica discursului liminar în comunicarea artistică*, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2006

http://iit.iit.tuaisi.ro/philipide/asociatia/asociatia_admin/upload/IV_2_Necula.pdf, Gina Necula, *Limba de lemn împotriva imaginarului lingvistic religios în discursul literar. Expresii izgonite*

http://iit.iit.tuiasi.ro/philipide/asociatia/asociatia_admin/upload/IV_1_hoartacarausu.pdf, Luminiţa Hoarţă Cărăuşu, *Retorică şi pragmatică publicistică. "Figuri de construcţie" şi strategii persuasive în titlurile de articole din presa românească actuală*

http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari3/romana/Texte_lib.rom4/53_simina%20dan_sibiu.pdf, Simina-Maria Dan, *Preliminarii la o tipologie a textemelor româneşti. Abordare din perspectivă integralistă*

BDD-A129 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:54:51 UTC)